

'Cultuurhistorie in de stedelijke vernieuwing van de veertig aandachtswijken' is een verslag van mijn werkbezoeken aan de veertig aandachtswijken. Het doel was na te gaan welke cultuurhistorische kwaliteiten deze wijken bezitten en hoe deze in te zetten zijn in processen van herbestemming en herontwikkeling.

Mijn ervaring met de werkbezoeken leert dat het persoonlijk contact met de diverse betrokkenen bij de wijkvernieuwing, echt helpt. Het aspect van cultuurhistorie biedt in dit proces een inspirerende invalshoek. Dit boek bevat overwegingen en aanbevelingen om hieraan gevolg te geven.

Aan de samenstelling van dit boek werken onder anderen mee: Elly van Kesteren en Ali Rabanada van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Wonen, Wijken en Integratie) en Anita Blom van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Teun van den Ende was verantwoordelijk voor de eindredactie.

Wim Eggekamp
Rijksadviseur voor het
Cultureel Erfgoed

College van Rijksadviseurs
IPC 420
Postbus 20952
2500 EZ Den Haag

Bezoekadres:
Oranjevliet 90
Den Haag
T 070 3398998
www.collegevanrijksadviseurs.nl

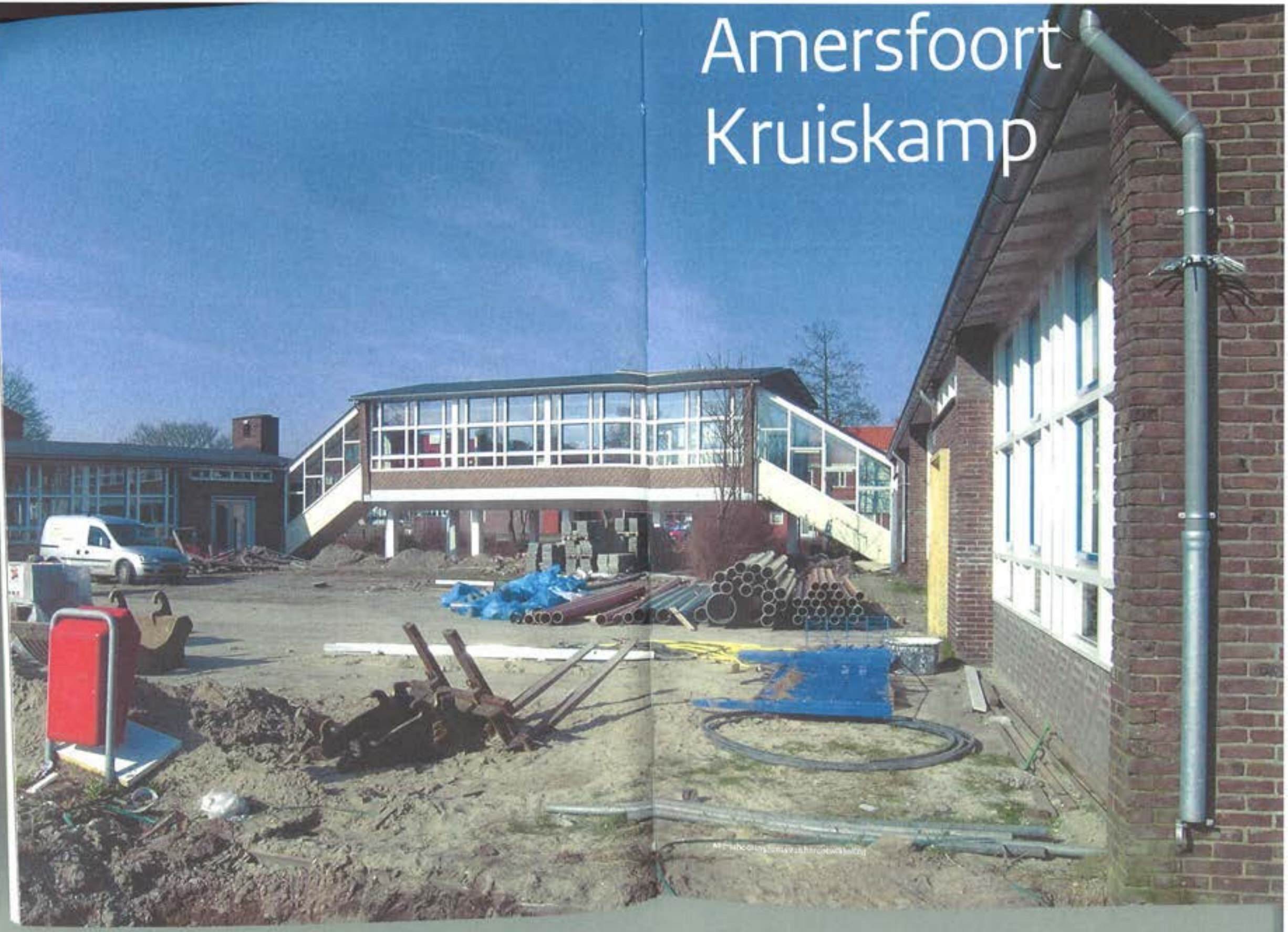
april 2011

The image shows the cover of a report. The background is a photograph of a modern brick building with large windows and red accents, partially obscured by trees. The title is written in large white letters over the image. At the top right, there is a small logo of the Dutch government.

Cultuurhistorie in de stedelijke vernieuwing van de veertig aandachtswijken

Rijksadviseur Cultureel Erfgoed

Amersfoort Kruiskamp

Wijktypering

- grote afwisseling in bebouwing, kleinschalig karakter
- onregelmatig stratenpatroon, vanwege historische kinten en een vijfprong
- woningcorporaties hebben grootschalig gekwastend in nieuwe huur- en koopwoningen
- geen overheersende bouwperiode, voornamelijk naoorlogs

Aanwezigen werkbezoek:

- Esther Brink, wijkmanager Kruiskamp en Koppel, gemeente Amersfoort
- Waldo Ramsvoender, Amersfoort Vernieuwt, gemeente Amersfoort
- Martin Bouwink, woningcorporatie de Alliantie
- Max Crans, Monumentenzorg, gemeente Amersfoort

Woningen**Airey-woningen, de Koppel**

Voorheen was Kruiskamp in de wijkaanpak verbonden aan de Koppel, de wijk die aan de overzijde van het spoor is gelegen. In de Koppel zijn in de wederopbouw montagewoningen van het Airey systeem gebouwd. Het Airey bouwsysteem is op vele andere plekken in Nederland toegepast, waaronder in de aandachtswijken in de Westelijke Tuinsteden (Amsterdam) en in Velve-Lindenhof (Enschede). De eengezinswoningen zijn echter nergens zo goed bewaard gebleven als in Amersfoort.

Het gebied, waarin de Airey woningen (1949, J.F. Berghoef) liggen is al in 1987 aangewezen tot Rijksbeschermd stadsgezicht. De buurt is aan de noordzijde begrensd door de Hooglandsedijk, een restant van de Grebbelinie. Aan de zuidzijde ligt de historische binnenstad op een steenworp afstand. Het ontwerp van de buurt is van stadsarchitect D. Zuiderhoek en A.H. Rooimans. De buurt is erg belangrijk als onderdeel van de geschiedenis van de wederopbouw in Amersfoort. Woningcorporatie de Alliantie onderzoekt de toekomst van deze woningen.

Bijzondere gebouwen**De Roef**

Aan de van Assenraadtstraat staat de voormalige Christelijke Lagere School, in 1927 ontworpen door de Amersfoortse architect B.W. Flooy. Deze architect heeft veel voor de protestantse zuil in Amersfoort gebouwd. De school is een prachtig voorbeeld van de architectuur van de Amsterdamse School en vormt een ankerpunt in de vooroorlogse wijk. De bedoeling is dat het gebouw, dat als wijkcentrum fungeerde, wordt opgeknapt en een bestemming krijgt als studiecentrum. De woningbouwcorporaties de Alliantie en Portaal zijn met de planvorming bezig, ondersteund met een bijdrage uit de Impuls herbestemming en herontwikkeling, 1e tranche. Verschillende organisaties op het gebied van sociaal en cultureel werk, huiswerkbegeleiding, opleidingen en sport gaan er samenwerken. Vanuit het centrum kunnen ook diensten worden aangeboden aan de wijk. De financiële haalbaarheid van het centrum is echter ter discussie gesteld. Er moeten grote investeringen worden gedaan om het pand geschikt te maken voor bovenstaand doeleinde. De toekomst van het pand als studiecentrum staat daardoor ter discussie. Wellicht krijgt het pand een andere functie.

✦ **AAC-school**

De voormalige Professor Kohnstammschool (1952) is eveneens ontworpen door architect D. Zuiderhoek. De oorspronkelijke openbare lagere school bestaat uit twee vleugels, het tussengelegen middengedeelte is op kolommen geplaatst. Zuiderhoek ontwierp aan de overzijde van het open terrein ook een patioschool. Dit gebouw is uitgebreid, waardoor de oorspronkelijke stijl minder herkenbaar is geworden. Beide gebouwen vertegenwoordigen de wederopbouwperiode. In de architectuur zijn de begrippen licht, lucht en ruimte, als kenmerken van het functionalisme goed herkenbaar. Vooruitlopend op een bescherming is de voormalige Kohnstammschool in het bestemmingsplan Kruiskamp als beeldbepalend aangemerkt.

De school is in 2010 omgevormd tot een brede AAC-school, een afkorting voor Amersfoort Brede Combinatie. Onderzoek naar herontwikkeling is mede gefinancierd met een bijdrage uit de 1e tranche Impuls herbestemming en herontwikkeling. Met medewerking van architect Jo Coenen is een nieuw bouwvolume tussen de beide gebouwen ontworpen ter plekke van de daar gelegen vijverpartij. Het open middenterrein is als 'huiskamer van de Kruiskamp' vormgegeven, passend bij het open karakter van de brede school. Bij de realisering

van het bouwprogramma wordt de voormalige Kohnstammschool gerestaureerd. De aanbouw van de patioschool wordt mogelijk na de renovatie verwijderd. Hiermee zou ook dit gebouw tot het oorspronkelijke volume worden teruggebracht.

Militair hospitaal Hogeweg

Het Militair hospitaal aan de Hogeweg werd in 1877 in opdracht van het ministerie van Defensie ontworpen als hospitaal voor het in Amersfoort gelegerde garnizoen. Het complex doet thans dienst als kantoorgebouw en het is denkbaar dat op termijn een herbestemming noodzakelijk is. Het ligt nu door een gracht afgesloten van de wijk, maar kan indien gewenst prachtig in de wijk geïncorporeerd worden.

Aanbevelingen Kruiskamp:

- ✦ de AAC-school is qua architectuur karakteristiek. Het gebouw vertegenwoordigt de wederopbouwperiode en ligt in stedenbouwkundig opzicht gunstig voor de gekozen herontwikkeling tot brede school

Plannen Impuls herbestemming en herontwikkeling:**1e tranche:**

- voormalig wijkcentrum de Roef
- AAC-school